

Fotboll för fred

Fotboll som redskap för fred och försoning

Fanny Davidsson (text och foto)
Människan Gruppen Världen (fannydavidsson.se)

Publicerad på Internet,
www.idrottsforum.org/articles/davidsson/davidsson091216.html
(ISSN 1652-7224), 2009-12-16

Copyright © Fanny Davidsson 2009. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Det är inte ovanligt att idrott, och i synnerhet fotboll, jämförs med religion, åtminstone i vissa västeuropeiska länder – och det är inte heller särskilt förvånande. Europas industriländer är i långa stycken reellt sekulariserade, eller på god väg mot en sekularisering, och folk behöver fylla tomrummet som religionen lämnat efter sig med något. Det är påtaglig högkonjunktur för skumraskreligioner som scientologi och för allehanda former av mysticism och New Age, men fotbollen har visat sig ha betydligt större attraktionskraft på massorna. Om fotbollen, liksom religionen med Marx ord, är ”den förtryckta varelsens suck, hjärtat i en hjärtlös värld, och själen hos själlösa villkor” vill vi låta vara osagt, men Beckman, Rooney, Messi och Ronaldo drar förvisso större anhängarskaror än L. Ron Hubbard och neo-gnostikerna. Fotbollen har också ett påtagligt övertag i förhållande till religionen genom dess lätt påvisbara framträdelseformer: Zlatan finns, han lever, och han gör mål. – Liksom inom de konfessionella religionerna finns det ett stort mått av evangelism inom fotbollen. Till exempel har Manchester United FC turnerat i Asien och vunnit miljoner nya supportrar; David Beckham har – förgäves, får man väl säga – sökt ikläda sig samma Messiasroll inom amerikansk soccer som han har för brittiska, europeiska och asiatiska fotbollsfans.

Det finns ytterligare en likhet mellan fotboll och den klassiska kristendomen – missionsverksamheten. Den kristna missionsverksamheten i Afrika, i Paulus’ efterföljd, var betydande, men till skillnad från dennes fredliga mission gick den senare kristna missionen, protestantisk såväl som katolsk, hand i hand med politisk och militär kolonisation, och innebar dessutom en för de drabbade folken förödande och förödmjukande kulturimperialism. Den satsning på att med hjälp av fotboll bidra till samhällsutvecklingen i afrikanska länder, men också på krigshärjade eller utarmade platser på andra håll i världen, kan ses som en form av ickekonfessionell mission. Och det är svårt att se några direkta nackdelar med att låta fotbollen, såväl spelet i sig som dess mäktiga organisationer, arbeta för integration, frigörelse och utveckling, och mot okunnighet och fördomar. Faktum är att den allvarligaste kritiken snarast handlar om risken för övertro på fotbollens potential som frigörelsepedagogik. – Fanny Davidsson tycks inte ha fallit i den fällan; hon arbetar aktivt och praktiskt med fotboll som redskap för konfliktlösning och integration, och i sin artikel redovisar hon sina erfarenheter från Bosnien Hercegovina, där hon arbetat inom det UEFA-finansierade projektet ”Preventing Violence in Football – Master your Emotions!” i samarbete med Street Football World och Cross Cultures Project Association. Hon blandar dagboksanteckningar och bilder från det praktiska arbetet på fältet med analyser av strategier och tillvägagångssätt, och ger intressanta och viktiga inblickar i en mindre känd del av ”the beautiful game”.

Jag flyger in över Bosnien Hercegovina, det är första gången jag ser landet från ovan och jag påminns om hur otroligt vackert det är. De gröna kullarna som avlöser varandra. I bussen på väg sydost från Sarajevo till Foča känner jag ett lugn, en känsla av att vara hemma. Det är sju år sedan jag senast var i Bosnien Hercegovina och längtan att återvända har varit stark. I beundran av de gröna bergen, dramatiska ravinerna och turkosa floderna finns det också ett obehag i att veta vad landskapet döljer, vilka historier av hat och våld och vilka människoöden som ligger bakom de nyuppsbyggda husen längs vägen. Mina tidigare tre resor till Bosnien Hercegovina har fokuserat på kriget och freden. Den här resan ska handla om fotboll. Men också om historien, framtid och försoning.

Fotboll förenar. Det är den största sporten i de flesta länder enligt en undersökning i National Geographic 2006 (Wikipedia). Detta gör fotboll till ett universellt språk och ger en unik möjlighet att förena människor från olika bakgrunder och en arena att nå ut med positiva budskap till många människor.

Under de senaste åren har diskussionen om sportens roll i arbetet med social utveckling ökat. Förenta Nationernas (FN) Generalsekreterare tillsatte i juli 2002 ”Inter-Agency Task Force on Sport for Development and Peace” med uppgift att granska aktiviteter som involverar sport inom FN-systemet. Både *Fédération Internationale de Football Association* (FIFA) och *Union of European Football Associations* (UEFA) jobbar mer med socialt ansvarstagande genom gräsrotsprojekt och i Sverige förs diskussionen vilken roll idrotten kan spela i arbetet för bättre integration.

Fotboll, fred och försoning, hur hör det ihop? Kan fotboll medverka till att utveckla ökad förståelse mellan människor? Hur bra är fotboll som arena för att utveckla förmågor i konstruktiv konflikthantering?

I den här artikeln kommer jag analysera förhållandet mellan fredsarbete och sport med specifikt fokus på försoning på Balkan. Diskussionen kommer föras utifrån det arbete jag utför inom projektet *Preventing violence in football – Master your emotions!* som arbetar med konflikt- och känslohantering inom fotbollen, med specifika exempel från två organisationer som arbetar på Balkan, *Open Fun Football Schools* samt *Street Football World*.

Master your emotions

Preventing violence in football – Master Your Emotions! är ett UEFA-finansierat fyra år långt projekt (2007–2011) som drivs av den schweiziska organisationen *Education 4 Peace*. Organisationen arbetar utifrån att våld uppstår som en följd av individens oförmåga att hantera sina känslor. Genom kunskap om hur vi tar kontrollen över våra känslor kan vi förebygga våld och onödiga konflikter. *Master Your Emotions* fokuserar på tre områden:

- *Opinionsbildning* – att förmedla att våld kan förebyggas genom att vi har kontroll över våra känslor, att konstruktiv konflikthantering är en förmåga som vi kan lära oss genom övning och att ickevåld är en styrka, inte en svaghet.

Spelare från Polen och Makedoinen träffas innan matchen för att bestämma vilka regler som skall användas under matchen.

- *Kunskapsöverföring* till spelare, tränare, domare, supportrar och media genom utbildningar, workshops och seminarier. Att utveckla utbildningsmaterial som exempelvis kan användas av tränare i deras arbete inom fotbollsträningen.
- *Kunskapsutveckling och forskning* – att bland annat skapa en tankesmedja med en årlig konferens kring förebyggandet av våld inom idrotten.

Så här långt i projektet ligger fokus på kunskapsöverföring till spelare och tränare. I maj och juni 2009 hölls de första utbildningarna inom projektet. Den första genomfördes i samarbete med den Tyska organisationen Street Football World, som arrangerar European Street Football Festival, i staden Foča, Bosnien Hercegovina. Master Your Emotion utbildade under tre dagar 200 ungdomar. Den andra utbildningen hölls i Kroatien i juni 2009. Åttio stycken ledare för den danska organisationen Cross Culture Projects Association och dess projekt Open Fun Football Schools utbildades.

Street Football World

Street Football World är en organisation som är baserad i Tyskland och som har funnits sedan 2002. Organisationen utgår från att kraften som finns i fotboll kan bidra till social förändring på en global nivå. Man arbetar bland annat tillsammans med FIFA:s satsningar Football for Development och Football for Hope.

En av de viktigaste delarna är Street Football World Network som samlar över 70 organisationer från hela världen. Nätverkets syfte är att stärka samhällsprojekt med fokus på fotboll runt om i världen. Genom nätverket finns möjlighet att skapa nya samarbeten, lära av varandra och dela med sig av framgångsrika projekt (streetfootballworld.org).

Korten hjälper deltagarna att identifiera sina känslor.

European Street Football Festival – Foca 09

En av Street Football Worlds aktiviteter är regionala Street Football-festivaler. Sedan 2008 arrangeras den Europeiska festivalen i Foča, Bosnien Hercegovina. Festivalen arrangeras i samarbete med den lokala organisationen Football Friends och med stöd av bland andra FIFA och Europakommissionen. Europakommissionens mål är att föra samman ungdomar från nuvarande och potentiella EU-länder.

Festivalen hålls under fem dagar. De två och en halv första dagarna får ungdomarna delta i workshops i *Master Your Emotions* och *Fair Play* inför fotbollsturneringen som hålls de sista dagarna. 24 lag, 12 från Balkan och 12 från övriga Europa, deltar i turneringen. Varje lag består av åtta spelare, fyra killar och fyra tjejer. Majoriteten av lagen kommer från organisationer som arbetar med social utveckling genom fotboll (Pressmeddelande, Street Football World).

Under turneringen spelas 10 minutersmatcher med fem spelare per lag. Minst två tjejer och två killar måste vara på planen samtidigt. Matcherna spelas utan domare, istället möts lagen före matchen för att bestämma vilka regler man ska använda. Spelarna tar själva domarbeslut under matchens gång. Om en situation skulle uppstå där spelarna inte är överens kan man begära en fair play-timeout där spelarna genom dialog kommer fram till ett beslut. Efter matchen träffas lagen igen för att fastställa resultat och prata igenom matchen. Syftet med fair play är att ge ungdomar en praktisk social träning där man övar dialog, jämlikhet och respekt mot sig själv och andra.

Foča är en liten stad i sydöstra Bosnien och Hercegovina i den serbiska enklaven Republika Srpska. Under kriget var striderna hårda, fördrivningen av Bosnienmuslimer stor, och staden är känd för sina våldtäktsläger som senare behandlades i Internationella krigsbrytartribunalen för forna Jugoslavien i Haag.

Men innan kriget var Foča ett center för ungdomsaktiviteter i det forna Jugoslavien. Varje år hölls en fotbollsturnering där de bästa ungdomslagen från Jugoslavien

möttes. Idag möts ungdomar från de forna Jugoslaviska republikerna sällan och i Bosnien-Hercegovina som var den mest mångkulturella republiken upplever jag att distansen mellan folkgrupperna snarare har ökat än minskat sedan jag besökte landet 2002.

Med denna bakgrund anordnas sedan 2005 en ungdomsfotbollsturnering i Foča. Sedan 2008 har även den tyska organisationen Street Football World med stöd från bland annat Europeiska Kommissionen och FIFA hakat på initiativet och anordnar en European Street Football Festival i anknytning till ungdomsturneringen.

Under de fem dagarna ska vi, drygt 300 personer från 16 länder i Europa, bo på Mladnost Hotell i en nationalpark utanför Foča. Mladnost betyder ungdom och under dessa dagar lever det verkligen upp till sitt namn. Byggnaderna är nyrenoverade efter att ha blivit utbrända under kriget. När vi kommer in i matsalen för det första informationsmötet tillsammans pumpar diskomusik ur högtalarna och rummet fylls av sorl på språk från alla Europas hörn. "England are you here?!" "Turkey, France, Poland, Bosnia and Herzegovina, Serbia, Croatia, Macedonia....." och så vidare. Applåderna avslöser varandra då de 24 lagen från 16 europeiska länder välkomnas. Det är en häftig känsla att sitta mitt uppe i detta för visst är det något speciellt när människor som annars inte hade mötts gör det.

Så var det dags. Jag hämtar min grupp bestående av tre tjejer och en kille från Irland, fem bosniska tjejer och två killar och en tjej från Turkiet. Den första morgonen ska vi ägna oss åt att lära känna varandra och åt samarbetsövningar. Deltagarna är blyga. Förutom irländarna pratar ingen engelska, vi har en tolk till bosniska men turkarna får hänga med så gott det går. Och tro det eller ej, det går, kroppsspråk räcker långt för att förklara både namn- och samarbetsövningar. Efter två timmar är stämningen mer avslappnat och alla har delat med sig av sig själva och bjudit på skratt.

Andra passet handlar om känslor. Hur uttrycker vi olika känslor? Vad har vi för känslor i olika situationer? Har vi samma känslor inför olika situationer? Målet med passet är att se att vi lever med känslor och att våra känslor är levande och förändras. Vi närmar oss ämnet genom lek, reflektion och lite knackig dialog. Det är lätt att koppla känslor till fotboll. På frågan om vilka känslor som vi upplever genom fotbollen kommer exempelvis glädje, frustration, energi och hat upp.

Dag två sker det en förändring, deltagarna börjar närma sig varandra, visa nyfikenhet och samarbetslust. Vi jobbar med kopplingen mellan känslor och de bakomliggande behoven. Vi arbetar utan tolk men genom små ordlistor där känslor och behov finns översatta till alla 16 språken. Ungdomarna kommunicerar genom det gemensamma språket, samarbetar och delar med sig av behov och livsdrömmar. Jag känner mig upprymd och glad när våra två timmar är över.

Det sista passet, dag tre, ska handla om alternativ till våldsamt beteende. Att vi i en situation där vi blir provocerade kan identifiera vilka känslor vi har, vilka underliggande behov de kommer ifrån och hur vi kan kommunicera detta utan att använda våld. Vi använder oss av aikido för att visa på inre skärpa och fokus och rollspel för att träna nya attityder och färdigheter. I min grupp har vi utan tolkar alltför stora språkhinder för att komma dit vi hade planerat och fokuserar därför på samarbete och kamratskap istället. Vi använder fotbollen som knyter ungdomarna samman och jag upplever att vi i slutet har skapat ett team. De andra grupperna har språket på sin sida genomför, och tycker att de lyckas nå, ett omsvängning i ungdomarnas tankar kring konflikter.

Deltagare har tillsammans kommit fram till riktlinjer inför de kommande dagarna.

Open Fun Football Schools

Open Fun Football Schools drivs av den danska organisationen Cross Cultures Project Association i samarbete med Norska fotbollsförbundet och med administrativ assistans från the Gerlev Sports Academy (Brenk, 2009).

Projektet startade 1998 på initiativ av Anders Levinsen som under kriget i Bosnien Hercegovina ledde UNHCR:s (FN:s flyktingkommissarie) arbete i de centrala och nordöstra delarna av landet. Efter kriget arbetade han i konflikthanteringsföretaget ENCORE (European Negotiation and Conflict Resolution). Idén väcktes att starta fotbollsskolor för att främja försoning mellan de olika folkgrupperna i Bosnien Hercegovina (Levinsen, 2000).

Då fotbollsskolorna startade 1998 var landet fortfarande starkt påverkat av kriget. Människors liv hade slagits i spillror. Hundratusentals människor hade mördats, lemlästats, våldtagits och fördrivits från sina hus och satts i koncentrationsläger. I det multietniska Bosnien Hercegovina blev forna grannar fiender. Att i det här läget föreslå att barn från olika etniska grupper skulle mötas för att spela fotboll var en utmaning.

It was difficult to break the ice and make parents traumatised by war understand the importance of especially our children getting on after the war. Hatred between the adults clouded the project. They had a very hard time accepting that the children were our future. The bloody

war was, and still is, deeply rooted in everybody in this region. (CCPA Sustainability report 2007).

Från de första 12 fotbollsskolorna i Bosnien Hercegovina har projektet växt och finns idag även i Kroatien, Serbien, Kosovo, Makedonien, Montenegro, Georgien, Azerbajjan, Armenien, Moldavien, Syrien, Jordanien, Libanon och Irak. Hittills har 1000 fotbollsskolor nått ut till 200 000 pojkar och flickor i åldrarna 7-11 utbildats (ccpa.dk).

The football schools have /.../ brought back hope. Children from different nationalities and religious backgrounds, who really suffered during the years of war, were brought together with children from the neighbour towns who had suffered accordingly. (CCPA Sustainability report 2007).

Projektet bygger på erfarenheterna av vad krig gör med ett land, hur det delar upp samhällen och hur det bygger murar mellan människor. Namnet Open Fun Football Schools är noga genomtänkt. *Open*. Fotbollsskolorna ska vara öppna för alla barn oavsett social och etnisk bakgrund, flickor och pojkar, smala och tjocka, talangfulla eller inte. *Fun Football*. Idrotten ska bygga på glädje. Kärleken till bollen och till kamraterna är det viktiga och uppnås genom delaktighet, samhörighet, lek och musik. I fotbollsskolorna spelar man inte för att vinna mot varandra, utan att vinna tillsammans. *Schools*. Man har ett mål med verksamheten och vill att barnen skall utvecklas och lära nytt (Manual for leaders and trainers 2003).

Open Fun Football Schools har som mål att:

- skapa försoning och förståelse mellan olika folkgrupper i områden drabbade av krig
- främja ett föreningsliv som bygger på demokratiska principer utifrån tanken om ”sport för alla” genom ideellt- och volontärarbete samt föräldrastöd
- bygga upp fotbollsverksamhet, inklusive flick- och damfotboll (Brenk, 2009).

Hög musik möter oss när vi stiger ur bilen efter den slingriga färden upp i bergen utanför Makedoniens huvudstad Skopje. Den gula fotbollsplanen är full av barn som är i full gång att genomföra olika typer av övningar. En grupp tränar målvaktsövningar, en annan samarbetar två och två med att förflytta en fotboll över planen utan att använda händer och fötter, i en tredje grupp har hälften av deltagarna ögonbindel och blir ledsagade av sina kamrater. Energin är total, glädjen går att ta på. När övningarna är klara och barnen har en liten paus sätter dansen igång, andra fortsätter att träna på sina dribblingar och ett gäng vill självklart bli fotograferade i sina UEFA fair play kepsar.

Det är Open Fun Football Schools i Makedonien som är inne på sin fjärde dag på årets fotbollsskola. 200 flickor och pojkar i åldrarna 7-11 kommer under veckan till fotbollsskolan för att känna kärleken till sporten, lära känna nya vänner och skapa en gemensam nationell identitet. Alla ledare vi möter beskriver med stolthet och värme sin verksamhet.

Samma stolthet möter jag när jag ett knappt år senare träffar de nationella utbildarna från Balkan i Kroatien i juni i år. Åttio ledare från sex länder ska under fyra dagar lägga fram årets strategi inför de nationella tränarutbildningarna. De flesta kän-

Ledare för Open Fun Football Schools tränar kommunikation genom rollspel.

ner varandra och glädjen över att ses igen är stor. Då de får reda på att några av oss från Master Your Emotions kommer att åka hem innan lördagens avslutningsfest blir de bestörta, ja nästan arga. "Förstår vi inte vilken unik samankomst det är? "Ingen annan stans kan du i ett och samma rum höra serber sjunga bosniska sånger och makedonier sjunga sånger från Kroatien. Det är klart vi måste stanna". Ghandi sa att "Du måste vara förändringen du vill se" - Open Fun Football Schools är sin förändring.

Kontaktteori

Då båda projekten som utgör grunden för den här artikeln bygger sin verksamhet på tesen att kontakt mellan olika folkgrupper kan skapa förståelse, minska fördomar och på det sättet skapa försoning och fred, har jag valt att använda mig av kontaktteorin i min diskussion.

Kontaktteorin utgår från att ju mer kontakt, under de rätta förutsättningarna, desto mindre problem. Enligt den amerikanska psykologen Gordon Allport kan fördomar mellan minoritets- och majoritetsgrupper minska genom kontakt. Enligt Allport finns det tre förutsättningar för att kontakt ska få positiva effekter:

- jämlik status mellan grupperna
- gemensamma mål
- närvaro av stöd från auktoriteter

Kontakt har två aspekter, den individuella och den kollektiva. Kritik har framförts mot kontaktteorin att den är för individfokuserad. Sociologen Herbert Blumer menar att fördomar mellan olika

Samarbete och bollglädje i Skopje, Makedonien.

etniska grupper (engelskans "race") utgår från gruppositioner, inte individuella känslor. Det är viktigt att se relationer mellan individer utifrån de grupper som dessa personer tillhör och relationerna mellan individernas respektive grupper.

Då enskilda individer söker kontakt med andra grupper kan detta upplevas som ett hot för den egna gruppen och en motsatt reaktion kan skapas på den kollektiva nivån. H D Forbes har identifierat något som han kallar för "Romeo och Julia-syndromet". Detta syftar till de fenomen då ökad kontakt och tillgivenhet mellan individer med olika etnisk bakgrund leder till ökad fientlighet grupperna emellan på en kollektiv nivå.

Forbes modell menar att individuell kontakt, speciellt frivillig, är generellt förknippad med positiva attityder då detta många gånger bygger på intresse och vänskap. Om du inte tycker om personen kommer du inte umgås med den.

Individuell frivillig kontakt mellan två personer från olika etniska grupper kommer troligen att leda till ökad förståelse för den andres språk, kultur och traditioner. Detta leder förmodligen i sin tur till ändrade tankar kring den andra gruppen. Fortsätter de att umgås kan det leda till att de lär sig varandras språk och deltar i varandras högtider och kulturella traditioner. De kommer delvis att förändra sitt sätt att leva och att se på världen.

Detta kan upplevas som ett hot mot gruppens sätt att leva, exempelvis dess språk, traditioner osv. Ökad kontakt med andra grupper hotar den egna gruppens identitet. Konflikter mellan de olika grupperna och "sätten att leva" kan uppstå. För den som vill bevara gruppens identitet blir minskad kontakt målet. Detta kan leda till att den ökade kontakten mellan grupperna ger upphov till *ökad* fientlighet (Håkansson, 2003).

Detta är viktiga aspekter att ha i åtanke då man skapar projekt som för individer från olika grupper samman. I båda projekten förs individer samman, de får under några intensiva dagar nya upplevelser, intryck och eventuellt nya attityder. De kommer sedan tillbaka till "verkligheten" och sina befintliga grupper, familj, vänner, samhälle. Motståndet hos den egna gruppen kan ibland komma som en chock för ungdomarna som under projektets gång har uppmuntrats till nya kontakter, attity-

Open Fun Football Schools genomsyras av glädje och vänskap.

der och värderingar. Hos andra finns det en stark rädsla för hur reaktionerna ska bli då man kommer hem. Detta gör att man kan bli mer skeptiskt inför budskapet eller hålla tillbaka sin egen förändring då man vet att det snarare kommer att skapa problem än att gynna en då man kommer tillbaka till sin egen grupp.

Under *Foča 09* bestod många av grupperna från Balkan av befintliga fotbollslag, medan lagen från övriga Europa många gånger var sammansatta för just det här tillfället och kunde komma från olika delar av landet. Exempelvis det irländska laget bestod av ungdomar från både den protestantiska och katolska befolkningen och hade inte träffat varandra innan förberedelserna för turneringen. I workshopparna kring fair play och konflikthantering uttryckte vissa ungdomar att de uppskattade de nya perspektiv de fick men att de inte skulle kunna använda de nya insikterna då de kom tillbaka till sitt eget lag eftersom det inte skulle komma att uppskattas av exempelvis tränaren. Detta visar på komplexiteten att arbeta med individer för att förändra attityder på en kollektiv nivå samt hur viktigt det är för ungdomar att ha stöd från ledare för att kunna genomföra en attityd- och beteendeförändring.

Inom Open Fun Football Schools är en stående utmaning att övertyga föräldrar om att deras barn ska delta i aktiviteter med barn från grupper som under konflikten har varit fiender. Stort fokus läggs på dialog med föräldrarna och på att vid sidan av huvudaktiviteten, fotbollsskolorna, anordna aktiviteter som når ut till hela samhället, exempelvis gatuevents eller familjedagar. Detta är uttryck för en medvetenhet om att barnen är viktiga aktörer att arbeta med för att skapa samexistens och hållbar fred, men att de inte kan bära det ansvaret utan stöd från föräldrar och det samhälle de lever i.

I ett experiment genomfört av Muzafer Sherif m.fl. 1953, studerades elva- och tolvåriga pojkar från vit, protestantisk medelklass under ett tre veckor långt sommarläger i Oklahoma. Pojkarna delades slumpmässigt in i två grupper. Den första veckan hölls grupperna åtskilda. Den andra veckan möttes de och tävlade *mot* varandra i olika sporter. Den tredje veckan sammanfördes de med uppgifter som krävde samarbete mellan pojkarna från de olika grupperna.

Samarbete, grundläggande i både i fotboll fredlig konflikthantering.

Genom att observera pojkarnas beteende, relationer och kommunikation såg man att de tävlingsinriktade situationerna skapade ”etnocentriska” fördomar och fientliga attityder gentemot varandra. Kontakten mellan pojkarna i de idrottsliga sammanhangen ledde snarare till ökad distans mellan pojkarna (som hade en liknande bakgrund och levnadssituation) än ökad förståelse och vänskap. Kontakten inom den egna gruppen var stark och förstärktes i mötet med den andra gruppen. Då man i den tredje veckan skulle samarbeta var de svårt att bryta de mönster och attityder som hade skapats under de två första veckorna (Håkansson, 2003).

Experimentet ger lärdomar för arbetet med försoning inom fotboll. Många gånger tror man att fotbollen är en *tillräcklig* gemensam faktor som för människor samman och på det sättet skapar förståelse. Men glömmer bort att fotboll inte bara väcker positiva känslor så som samhörighet och glädje. Fotboll väcker också ilska, frustration och till och med hat. Fotboll skapar samhörighet inom gruppen men också separation mellan lag, städer och länder. I tävlingssituationen väcker fotbollen motsatta känslor mot vad man vill uppnå i fredsprojekt med fokus på fotboll.

Jag fick nyligen höra om elever från två stadsdelar i Malmö som genom samarbete skolorna emellan hade möts. Eleverna önskade att man skulle få träffas mer och föreslog en aktivitet som båda grupperna var intresserade av, att spela en fotbollsmatch mot varandra. Resultatet blev inte positivt och det förtroende som hade byggts upp raserades delvis.

I European Street Football Festival finns inslag av både tävling och samarbete. 24 lag kommer samman och spelar mot varandra i en turnering med finaler och en vinnare. Å andra sidan fokuserar turneringen kring fair play, kamratskap och dialog. Jag kan se både för och nackdelar i detta.

Den negativa aspekten är att turneringen för ungdomarna i allra högsta grad är på allvar. Det är en stor händelse att spela en turnering med lag från 16 olika länder. Det väcker tävlingsinstinkter och det är ibland svårt för ungdomarna att hålla sig till fair play-reglerna, speciellt ju närmare slutspel man kommer.

Den positiva aspekten är att träning förs närmare verkligheten. Som tidigare nämnts har ungdomar påpekat att glappet till verkligheten i den egna klubben är för stort. Genom att sätta in fair

Kärleken till fotbollen var tydlig under den europeiska fotbollsfestivalen i Foča, Bosnien och Hercegovina. Här får samtliga deltagare diplom, medalj och en fotboll som tack för sin medverkan.

play-perspektivet i en verklig situation, det vill säga en tävlingssituation, visar man att det är reella värden och attityder.

Ett alternativ kan givetvis vara att mixa lagen med deltagare från olika länder. På det sättet skulle man behöva samarbeta och se bortom etnicitet och nationalitet. En viktig aspekt är att inom flera av de deltagande nationerna var gruppen om åtta spelare sammansatt av ungdomar från olika delar av landet som inte kände varandra sedan tidigare. Här kan byggandet av en gemensam nationell identitet vara viktigt och tjäna ett större syfte vad det gäller fred, försoning och samexistens långsiktigt och på hemmaplan, än att möta ungdomar från andra länder.

Ett av syftena med festivalen var att få ungdomar från Balkan, i synnerhet ungdomar från Bosnien Hercegovina att mötas. Motsättningarna efter kriget på 1990-talet är fortfarande starka och befolkningen i Bosnien Hercegovina ser sig inte som ett folk, utan som tre (bosniaker, kroater och serber). Det fanns lag med från alla folkgrupper och nationer men här var lagen inte mixade. För den målgruppen menar jag att mixade lag hade uppfyllt målet kring samarbete och förståelse i högre grad än hur upplägget var idag.

Inom Open Fun Football Schools spelar man aldrig matcher mot varandra utan arbetar med olika typer av samarbetsövningar (OFFS har ett väl utvecklat utbildningsprogram för att jobba med samarbete och jämlikhet med barnen genom olika typer av fysiska övningar på fotbollsplanen). Då man på den tredje dagen har fotbollsturnering, den så kallade "Bon Bon Cup" byter barnen lag inför varje match. På det sättet hinner man aldrig skapa en "vi mot dom känsla" och möjligheten för varje enskilt barn att byta roll och att vinna någon match ökar.

Samarbetet med de båda organisationerna och Master Your Emotions har startat på initiativ av UEFA, som vill stärka fokus på samarbete och konflikthantering inom de båda projekten. Open Fun Football Schools har lång erfarenhet av arbetet med försoning och med ett redan starkt fokus

Nya vänskapsband mellan de turkiska och polska deltagarna.

på samarbete; jag menar att man där *lever* samhörighet och fred. Här kan Master Your Emotions erbjuda metoder för att även tala om känslor, konflikter och jämlikhet barnen emellan.

Street Football World drog efter förra årets European Street Football Festival – Foča 08 slutsatsen att detta att endast föra ungdomar från olika städer och länder samman med fotboll som gemensam nämnare inte räckte för att skapa vänskapsband och dialog ungdomarna emellan. Utifrån de lärdomarna bjöd man i årets festival in Master Your Emotions för att under de tre första dagarna, innan turneringens start, träna ungdomarna med fokus på dialog och samarbete. Detta bekräftar tydligt kontaktteorins tankegång att rätt förutsättningar och fokus på samarbete måste finnas för att kontakten ska ge positiva resultat.

Sherifs experiment visar också det positiva med att börja samankomsten med fokus på samarbete och dialog. Det visar också det positiva i att dela lagen och skapa andra grupptillhörigheter än de som kommer att finnas under tävlingsmomentet.

Avslutande reflektion

Så tillbaka till de ursprungliga frågeställningarna. Fotboll, fred och försoning hur hör det ihop? Kan fotboll medverka till att skapa ökad förståelse mellan människor? Hur bra är fotboll som arena för att utveckla förmågor i konstruktiv konflikthantering?

Arbetet inom Preventing violence in football – Master Your Emotions! har bara börjat och samarbetet med Street Football World och Open Fun Football Schools är nytt. Litteraturen på området är begränsat. De slutsatser jag drar bygger därför på de två korta utbildningar jag har hållit och min samlade erfarenhet av att arbeta med fredsarbete och ungdomar.

Precis som de aktörer som arbetar med social utveckling genom fotboll hävdar, är fotbollen en unik mötesplats för människor från hela världen. Som FN skriver i sin rapport om sport för fred och

Tjejer från Irland och Bosnien skapar en ordlista över känslor på engelska och serbiska.

utveckling, för fotbollen samman människor genom delaktighet och idrotten hjälper till att skapa sociala relationer (Förenta Nationerna 2003).

Om vi på allvar vill skapa försoning mellan folkgrupper, och i det stora perspektivet en värld i fred, måste vi arbeta på bred front. Här ser jag fotbollen som en viktig och självklar arena. Att fotbollen ofta framhålls som exempel och att många satsningar fokuserar just på fotbollen beror på att det är en universell sport som når fler människor än kanske någon annan idrott. Men idrott i sig har en förmåga att föra oss nära våra känslor. Den lär oss att hantera både vinster och förluster. Lagidrotter förmedlar viktiga värden så som tolerans, samarbete och respekt. I artikeln "Vi vs Dom: Idrottens förmåga och problem med integration" skriver Jesper Fundberg att idrotten har potential för både positiva och negativa möten. Han lyfter fram tre områden som gör idrotten till ett positivt redskap i arbetet med integration; mötesplatsen, fokus på kroppen och erkännandet (Fundberg, 2004). Idrotten talar sitt eget språk, vilket gör att vi kan kommunicera även utan gemensamt språk. I erkännandet har vi möjlighet att skapa självkänsla hos unga människor, vilket är grunden för fredlig samexistens.

Detta gör att jag tror på att idrotten är ett framgångsrikt forum för förmedling av kunskaper till ungdomar kring fredlig konflikthantering och hur vi på ett konstruktivt sätt kan hantera negativa känslor. Idrotten som sammanhang underlättar för ungdomarna att se värdet av social träning. En bra fotbollsspelare är inte bara duktig på att hantera bollen, utan är också en bra med- och motspelare. En idrottsman som inte kan hantera sina känslor kommer inte att kunna fokusera på uppgiften till hundra procent och inte heller nå sin fulla potential.

Som framhölls i diskussionen kring kontaktteorin räcker inte fotbollen som den enda faktorn för att föra individer och grupper närmare varandra. Det är därför viktigt att vi har väl genomtänkta program och projekt där kärnan i verksamheten är *samarbete*. Detta är något som Open Fun Football Schools har tagit vara på och utvecklat. Även personalen inom Street Football World såg efter förra årets festival att endast en mötesplats inte skapade vänskap, interaktion och samarbete mellan

Fotboll, fotboll, fotboll, överallt så fort tid ges, här utanför matsalen. Ärren från kriget syns på väggarna i bakgrunden. Kan fotbollen vara ett verktyg för att skapa fred och försoning i ett krigsdrabbat land?

ungdomarna. Genom fokus på samarbete och dialog under de tre första dagarna var interaktionen mellan lagen större under fotbollsturneringen.

Min erfarenhet från fredsarbete och konflikthantering visar att det är viktigt att tala om konflikter, jämlikhet och alternativa handlingsvägar. Här tror jag att samarbetet mellan idrotts- och fredsrörelser är viktigt. Vi inom fredsrörelsen måste lära oss idrotten och anpassa våra arbetsmetoder för att passa in och intressera. Det är en spännande utmaning. Utbildningen för Open Fun Football Schools ledare var ett första steg för oss där vi presenterade förslag på metoder som de kan använda direkt på fotbollsplanen med barnen. Sommarens fotbollsskolor har ännu inte utvärderats och vi väntar med spänning på resultatet och ser fram emot framtida samarbete och utveckling av metoder.

Bristen av forskning på området är tydlig då man söker information. För att skapa bra projekt som leder till ändrade attityder, och i förlängningen fred, krävs samordning, samarbeten och utvärdering. I en artikel med rubriken *Sport's role in social development needs analysis* intervjuas Mogens Kirkeby, ordförande för International Sport and Culture Association (ISCA). Han menar att idag initieras de flesta projekt på lokal nivå, och det är positivt då det är där man har kontakt med målgruppen och kan bygga upp ett förtroende och en dialog. Kirkeby menar att dessa projekt skulle vinna på långsiktiga nationella strategier och program som kan stötta lokala initiativ och ge mer hållbarhet och bättre resultat (euractive.com).

Här ser jag att en organisation som Street Football World med fokus på nätverk och best practice kan spela en betydelsefull roll. Även projekt som Master Your Emotions med fokus hela vägen från gräsrotsnivån till utbyte på forskarnivå är viktiga för att stärka idrottens roll som aktörer för fred och försoning.

Källor

Böcker

Brenk, Malin, Hellema, Marte, van Tongeren, Paul, Verhoeven, Juliette *People Building Peace II*, European Centre for Conflict Prevention, peoplebuildingpeace.org.

Rapporter

Håkansson, Peter (2003) *Will contact increase trust? – A case study of the Young Officers Programme*. Balkansanalysis.org.

United Nations Inter-Agency Task Force on Sport for Development and Peace, 2003, *Sport for Development and Peace: Towards Achieving the Millennium Development Goals*, United Nations.

Artiklar

Fundberg, Jesper (2004) ”Vi vs Dom: Idrottens förmåga och problem med integration” på Idrottsforum.org, 2004-10-26.

Levinsen, Anders (2000) ”Open Fun Football Schools – A Tool for Peace in the Balkans” Playthegame.org, 200-11-15.

Sport's role in social development needs analysis (2008) euractive.com. 2008-05-26.

Övriga källor

Manual for Leaders & Trainers. Open Fun Football Schools – 2003.

Press release, 2009-05-19, ”FOČA 09, the second European Street Football Festival is celebrating passion, fun and fair play on the streets of Foca, Bosnia and Herzegovina”, [Street Football World](http://StreetFootballWorld.org).

Sustainability report 2007. Cross Culture Project Association.

Webbsidor

ccpa.dk

education4peace.org

streetfootballworld.org

sv.wikipedia.org/wiki/Fotboll